

Kleurhistorisch onderzoek

Een Kleurhistorische verkenning aan de Grotekersbuurt 16, Dordrecht

14 aug. 25

202500344

Colofon

T. Nijhoff Schildersbedrijf

Auteur: ██████████

Foto's en tekeningen: T. Nijhoff schildersbedrijf

In opdracht van: Blossem Group

© 2025 T. Nijhoff Schildersbedrijf

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van T. Nijhoff Schildersbedrijf

T. Nijhoff schildersbedrijf aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Kleurhistorische verkenning

Grotekerksbuurt 16, Dordrecht

Inhoudsopgave

Colofon.....	1
Inleiding	2
Identificatie	3
Plan van onderzoek.....	3
Onderzoek.....	4
Stratigrafieën	5
Puncties.....	7
Topografische overeenkomsten	9
Conclusies topografisch onderzoek.....	10
Conclusie	10
Bijlage	11
Stratigrafieën	11
Puncties.....	15

Inleiding

Het onderzoek zal uitgevoerd worden aan de Grotekerksbuurt 16 te Dordrecht. In opdracht van: Blosssem Group.

Dit pand is opgenomen in het rijksmonumentenregister en word daar als volgt beschreven:

“PAND met monumentale lijstgevel (midden XVIII) met hardstenen plint en getoogde vensters. Rijkversierde middenpartij met gesneden deur, Lodewijk XV.

Stoephek.

Hardstenen geprofileerde vensterdorpels.

Bij de restauratie (ca. 1957) werden in de vensters weer schuiframen met 18e-eeuwse roede verdeling aangebracht.

Inwendig: gang met stucwerk Lodewijk XVI.

Aan de Voorstraathaven: hoge puntgevel met Empire ramen.

Fraai gebouw van algemeen belang wegens oudheidkundige en kunsthistorische waarde.”

(Grotekerksbuurt 16, 3311 CB te Dordrecht | Rijksdienst Voor het Cultureel Erfgoed, z.d.)

Het onderzoek stelt ten doel om: de nog aanwezige afwerkingslagen op de geschilderde houten delen van de gevel in kaart te brengen om zo inzicht te krijgen in de historische kleurstellingen van het pand aan de Grotekerksbuurt 16.

Tevens dient het als basis voor een mogelijke herstelling van de historische kleurstellingen van het pand en draagt het bij aan de kennis over kleuren in het historisch stadsgezicht van Dordrecht

Dit zal gedaan worden doormiddel van een kleurhistorische verkenning (hier later meer over). Op de bouwhistorische context van het pand zal beperkt ingegaan worden.

Identificatie

Adres:	Grotekerksbuurt 16, 3311 CB, Dordrecht
Status:	rijksmonument
Monumentnummer:	13397
Inschrijving register:	09 maart 1966
Kadaster deel/nr.:	82988/189
Kadastrale aanduiding:	Dordrecht F 951

Plan van onderzoek

Er bestaan verschillende vormen van kleurhistorisch onderzoek; doorgaans worden deze opgedeeld in de volgende vier categorieën:

- Type 1. Kleurhistorische inventarisatie
- Type 2. Kleurhistorische verkenning
- Type 3. Specialistisch kleurhistorisch onderzoek
- Type 4. Integraal afwerkingsonderzoek²⁰

Het volgende rapport betreft een kleurhistorische verkenning (Type 2). Dit houdt in dat er een aantal stratigrafieën en ondersteunende puncties zijn gedaan om zo een impressie van de historische afwerkingslagen van het pand te krijgen.

Vanuit de onderzoeksaanvraag werd er een vijftal te onderzoeken locaties aangedragen: namelijk:

- Het raamkozijn links van de voordeur
- Het raamhout links naast de voordeur
- De voordeur hoog op de deur
- Het snijwerk console in de lijst
- Het kozijn hoog boven de voordeur

Hierop aanvullend zijn er 19 puncties uitgevoerd, deze hebben tot doel om een impressie te creëren van het aanwezige lespakket en worden, of uitgevoerd om de locatie van een stratigrafie te bepalen, of om een beeld te krijgen van of er een vergelijkbaar lagenpakket aanwezig is op een vergelijkbare locatie.

Voor het gedetailleerd overzicht van de locaties van de puncties en stratigrafieën zie het overzicht onder het hoofdstuk 'onderzoek' en de bijlage.

Voor de identificatie van de kleuren is er gebruik gemaakt van het ACC-systeem (Acoat Color Codification); dit kleur systeem is ontwikkeld door AkzoNobel en rangschikt de kleuren doormiddel van een 6-cijferige code.

Voor een betere leesbaarheid van de stratigrafieën opgenomen in dit verslag zijn de kleurcodes omgezet naar een Hex code en gebruikt om de kleuren weer te geven in de tabellen. In de tabellen staat dus de ACC-code geschreven samen met een corresponderende achtergrond kleur.

Onderzoek

Het volgende betreft de observaties uit het onderzoek op locatie uitgevoerd op 13-08-2025. De volgende gevraagde locaties zijn hierbij meegenomen:

- S1. Het raamkozijn links van de voordeur
- S2. Het raamhout links naast de voordeur
- S3. De voordeur hoog op de deur
- S4. Het snijwerk console in de lijst
- S5. Het kozijn hoog boven de voordeur

Als ook een 19-tal stratigrafieën, deze zijn in het werk bepaald en dienen ter verkenning, ondersteuning of aanvulling op de vijf stratigrafieën.

De onderstaande afbeelding geeft de locaties van de stratigrafieën in rood en de puncties in blauw aan; deze zijn bij benadering, voor een verduidelijking en/of de exacte locaties kunnen de foto's van de stratigrafieën en puncties raadplegen in de bijlagen.

Figuur 1. Locaties van de stratigrafieën (rood) en Puncties (blauw)

Stratigrafieën

Hieronder bevinden zich de uitgevoerde stratigrafieën. In de bovenste rij zijn telkens het nummer van de stratigrafie en de locatie daarvan aangegeven; daaronder bevinden zich rijen met telkens een kolom voor: het laagnummer, de kleur, ruimte voor een opmerking of omschrijving op/van de laag en een kolom voor het kleurnummer. De kleuren in de tabel corresponderen met de genoemde kleur nummers.

Foto's van de stratigrafieën zijn terug te vinden in de bijlagen.

Stratigrafie: S1		Locatie:	Raamkozijn links van de voordeur
Laag	Kleur	Omschrijving	Kleurnummer
0	Drager	Hout, naaldhout, deels vergrijsd,	-
1	Bentheimer	Olieverflaag, versteend	E8.25.65
2	Bentheimer	Olieverflaag, versteend	F6.15.65
3	Bentheimer	Olieverflaag, versteend	E4.30.40/E4.30.50
4	Bentheimer	Olieverflaag, versteend	F2.20.60
5	Bentheimer	Olieverflaag, versteend	E8.20.60
6	Bentheimer	Laatste olie verf laag, versteend	E8.20.61
7a	Grijs	Grijze grondverf, moeilijk vrij teleggen	R0.05.75
7b	Gebroken wit	Gebroken witte laag	G8.10.86
8	Gebroken wit	Met grondering er onder	F6.10.80
9	Wit	Grondering voor L10	G8.06.90
10	Wit	Zelfde kleurstelling L12	F6.10.70
11	Wit	Grondering voor L12	G8.06.90
12	Gebroken wit	Huidige situatie	F2.05.75

Vrij groot pakket met originele/oudere lagen aanwezig, deze zijn uitgevoerd in een lijnolieverf die met de tijd versteend is. De kleuren in de oudere lagen (L1-L6) zijn zeer vergelijkbaar in kleur. De nieuwere lagen zijn merkbaar zachter (alkyd of modernere synthetische verf) en in een lichtere kleurstelling uitgevoerd.

Stratigrafie: S2		Locatie:	Raamhout links naast de voordeur
Laag	Kleur	Omschrijving	Kleurnummer
0	Drager	Hout, naaldhout	-
1	Gebroken wit		F6.20.70
2	Gebroken wit		F6.10.80
3	Gebroken wit		F6.10.80
4	Wit		G8.06.90
5	Wit		RAL 9003
6	Gebroken wit	Huidige situatie	F2.05.75

Het oude lagenpakket dat aanwezig is in S1 lijkt hier niet meer aanwezig en de kleurstelling lijken, zowel in kleur als in materiaal, overeen te komen met de latere lagen (L7-L12) uit S1. Mogelijk is het raam geheel kaal of zelf vervangen geweest.

Stratigrafie: S3		Locatie: Voordeur hoog op de deur	
Laag	Kleur	Omschrijving	Kleurnummer
0	Drager	Hout, naaldhout	-
1	Grijs	Grondering	S0.10.30
2	Wit	Grondlaag of plamuur	G4.10.80
3	Groen		L0.15.15
4	Grijs	Grondering voor L5	S0.05.45
5	Groen		L0.15.15
6	Grijs	Grondering voor L7	Q0.05.55
7	Groen		L0.15.15
8	Groen	Huidige situatie	L0.10.20

De huidige situatie is sterk verpoederd en verkleurd, een deel van de pigmenten is losgekomen uit de verf en licht op het oppervlak; deze geven een paars bruinen indruk. Wanneer de deur lokaal schoon gemaakt wordt de originele kleur van verf weer beter leesbaar. Wanneer de huidige afwerklaar opgeschuurd wordt met een glasvezel borsteltje wordt de originele kleur van de afwerking weer zichtbaar. De deur is vermoedelijk helemaal kaal geweest waardoor er geen oudere verflagen zichtbaar zijn in de stratigrafie. Mogelijk is er in een van de puncties op elders op de deur een oudere kleur aangetroffen, deze is echter zeer fragmentair en moeilijk te bepalen, de beste benadering die op dit moment gedaan kan worden is een lichtere zachte groen die het meest op J0.30.60.

Stratigrafie: S4		Locatie: Snijwerk console in de lijst	
Laag	Kleur	Omschrijving	Kleurnummer
0	Drager		
1	Licht grijs		L0.05.65
2	Wit	Mogelijk grond/plamuur	RAL 9003
3	Gebroken wit		G0.10.80
4	Gebroken wit		F6.05.85
5	Gebroken wit		F6.15.65
6	Wit	Grond L7	RAL 9003
7	Gebroken wit		F2.05.75

Stratigrafie: S5		Locatie: Kozijn hoog boven de voordeur	
Laag	Kleur	Omschrijving	Kleurnummer
0	Drager	Hout, naaldhout	-
1	Wit	Grondering	G8.06.90
2	Wit		R0.05.75
3	Wit		F6.15.65
4	Wit		G0.04.84
5	Wit	Zelfde als S4L5	F6.15.65
6	Wit	Grondering voor L7	RAL 9003
7	Gebroken wit	Huidige situatie	F2.05.75

Puncties

Hieronder Bevinden zich de uitgevoerde punctie, hierin is in de bovenste rij steeds de het nummer van de punctie gegeven, net als de locatie waar deze zijn uitgevoerd. Daaronder staat aangegeven of het een verkennende of een vergelijkende punctie is. Hiermee wordt onderscheid gemaakt tussen een punctie die gebruikt wordt om op voorhand de locatie van een stratigrafie te bepalen (verkennend) of een punctie die gebruikt wordt om te controleren of het lagenpakket dat is aangetroffen is een stratigrafie ook op een andere locatie aanwezig is (vergelijkend).

Hieronder staat een toelichting en eventueel een foto ter verduidelijking; foto's van alle puncties zijn ook te vinden in de bijlagen.

Punctie: 1, 2, 3 **Locatie:**

Soort: **Verkennend/ Vergelijkend**

DSC_2615 P1, DSC_2616 P2, P3 verkennende punctie voor S1. Op alle punten een vergelijkbaar lagenpakket aanwezig.

Punctie: 4, 5 **Locatie:**

Soort: **Verkennend/ Vergelijkend**

DSC_2628 P4, P5 verkennende punctie voor S2. Op beide punten een vergelijkbaar lagenpakket aanwezig.

Punctie: 6, 7 **Locatie:**

Soort: **Verkennend/ Vergelijkend**

DSC_2703 P6, DSC_2712 P7 verkennende punctie voor S3. Op beide punten een vergelijkbaar lagenpakket aanwezig. Schijnbaar geen oude olieverf lagen aanwezig onder huidige kleurstelling.

Punctie: 9, 10, 11 **Locatie:**

Soort: **Verkennend/ Vergelijkend**

DSC_2641 P9, P10, P11, DSC_2643 P10, P11 vergelijkende puncties tussen de afwerkingslagen uit S4 en de afwerkingslagen op de vlakke delen van het lijstwerk. De aangetroffen lagen lijken overeen te komen met de lagen in S4 en duiden op een monochrome afwerking van het snijwerk en lijstwerk.

Punctie: 12 **Locatie:**

Soort: **Verkennend/ Vergelijkend**

DSC_2650 P12 Vergelijkende punctie tussen de lagen uit S1 en S2 en de afwerking van de raamroede en stopverf. De punctie is gedaan op een zone waar de stopverf oud glas op zijn plaats houdt. Er lijkt een ouder licht okergele/bentheimer kleur zichtbaar op de stopverf die overeenkomt met de oudere afwerkingslagen in S1. Dit lijkt erop te duiden dat het geheel monochroom uitgevoerd is geweest.

Punctie: 13 Locatie:

Soort: Verkennend/ Vergelijkend

DSC_2665 P13 vergelijkende punctie op het snijwerk. De lagen lijken overeen t komen met de lagen aangetroffen in S4

Punctie: 14, 15 Locatie:

Soort: Verkennend/ Vergelijkend

DSC_2666 P14, DSC_2669 P15 verkennende puncties op lijstwerk deur, op beide plekken vergelijkbare lagen aangetroffen

Punctie: 16, 17, 18 Locatie:

Soort: Verkennend/ Vergelijkend

DSC_2698 P16, DSC_2694 P17, P18 Vergelijkende Puncties op het loodwerk boven de deur. Hier zijn op een aantal plekken nog oudere verflagen aangetroffen dan in S5. Deze zijn vergelijkbaar met de oudere lagen uit S1. P18 is net boven het loodwerk uitgevoerd maar ook hier zijn enkele resten van oudere olieverf teruggevonden.

Punctie: 19 Locatie:

Soort: Verkennend/ Vergelijkend

DSC_2706 P19 Vergelijkende punctie op het snijwerk van de deur. De deur lijkt in het verleden helemaal kaal te zijn geweest alvorens in een donkeren kleur groen opnieuw geschilderd te worden; echter, op sommige plekken in het snijwerk lijken nog restanten van een lichtere groenen kleur aanwezig in een versteende olieverf; deze kleur is moeilijk te bepalen maar lijkt bij benadering op J0.30.60

Topografische overeenkomsten

Hieronder zijn de topografische overeenkomsten tussen de verschillende stratigrafieën weergegeven. De eerste tabel betreft alle kozijnen en het lijstwerk. De voordeur is in deze buiten beschouwing gelaten. In de tweede tabel zijn de oudere olieverf lagen opgenomen samen met de olieverflaag die op de voordeur uit P19 naar voren kwam.

In de eerste tabel worden in vier kolommen de verschillende stratigrafieën gegeven, horizontaal in de rijen is te zien hoe deze zich tot elkaar verhouden. De groepen die zwart omlind zijn, zijn telkens een fase samen met de andere kleuren die in diezelfde rij staan. De lagen die gescheiden worden door een stippellijn zijn onderdeel van dezelfde fase.

Daar de verschillende bewaarde lagenpakketten fragmentair zijn moet deze tabel vooral dienen om de overeenkomsten te duiden waar die aanwezig zijn en niet als een definitief overzicht van alle in het verleden aanwezige kleurfasen.

S1			S2			S4			S5		
0	Drager	-	0	Drager	-	0	Drager	-	0	Drager	-
1	Bentheimer	E8.25.65									
2	Bentheimer	F6.15.65									
3	Bentheimer	E4.30.40/E4.30.50									
4	Bentheimer	F2.20.60									
5	Bentheimer	E8.20.60									
6	Bentheimer	E8.20.61									
									1	Wit	G8.06.90
									2	Wit	R0.05.75
7a	Grijs	R0.05.75				1	Licht grijs	L0.05.65			
	Gebroken										
7b	wit	G8.10.86	1	Gebroken wit	F6.20.70	2	Wit	RAL 9003			
	Gebroken										
8	wit	F6.10.80	2	Gebroken wit	F6.10.80	3	Gebroken wit	G0.10.80	3	Wit	F6.15.65
	Gebroken										
9	Wit	G8.06.90	4	Gebroken wit	F6.10.80	4	Gebroken wit	F6.05.85	4	Wit	G0.04.84
	Gebroken										
10	Wit	F6.10.70	3	Gebroken wit	F6.10.80	5	Gebroken wit	F6.15.65	5	Wit	F6.15.65
	Gebroken										
			4	Wit	G8.06.90						
11	Wit	G8.06.90	5	Gebroken wit	RAL 9003	6	Gebroken wit	RAL 9003	6	Wit	RAL 9003
	Gebroken										
12	wit	F2.05.75	6	Gebroken wit	F2.05.75	7	Gebroken wit	F2.05.75	7	Gebroken wit	F2.05.75
	Gebroken										

S1			P19		
0	Drager	-	0	Drager	-
1	Bentheimer	E8.25.65			
2	Bentheimer	F6.15.65			
3	Bentheimer	E4.30.40/E4.30.50			
4	Bentheimer	F2.20.60			
5	Bentheimer	E8.20.60			
6	Bentheimer	E8.20.61	1	Mosgroen	J0.30.60

Conclusies topografisch onderzoek

In S1 is duidelijk te zien dat er een ouder lagenpakket aanwezig is dat niet bewaard is gebleven op S2, S4 en S5. Zoals te lezen is in het commentaar bij de stratigrafie (pagina 5) zijn dit oudere versteende olieverflagen. In de documentatie aanwezig in het rijksmonumenten register is te lezen dat er “Bij de restauratie (ca. 1957)” “weer schuiframen met 18e-eeuwse roede verdeling [werden] aangebracht” (*Grotekerksbuurt 16, 3311 CB te Dordrecht | Rijksdienst Voor het Cultureel Erfgoed, z.d.*); dit zou deels kunnen verklaren waarom er in de stratigrafie op de schuiframen geen oude olieverf lagen zijn terug gevonden. Hier moet aan toegevoegd worden dat het ontbreken van de oudere olieverf lagen op meerde locaties gezien wordt; dit is dus mogelijk een gevolg van de restauratie uit 1957. Ook het materiaalgebruik lijkt te stroken met dit tijdsbeeld waarin er alkyd en/of andere synthetische verven zijn gebruikt die zachter en niet versteend zijn.

Ook de voordeur lijkt meegenomen in deze grondige restauratiebehandeling uit 1957. Deze lijkt geheel kaal te zijn gemaakt alvorens deze in een donkerdere groenen kleur opgeschilderd is geweest; echter, in een van de puncties (P19) onder een deel van het snijwerk is een toch nog een fragment van een oude groenen olieverf laag teruggevonden. De punctie is te klein om een zeer nauwkeurige benadering te doen van de kleur, maar duidelijk is dat de groenen kleur een stuk lichter is geweest dan de recentere donkergroene kleur die aanwezig is in de stratigrafie (S3).

Conclusie

Het bovenstaande mee nemend kan er geconcludeerd worden dat de historische kleurstellingen van het pand voor 1957 waarschijnlijker iets donkerder en geler zijn geweest dan die van na de restauratie. Wat een beteren kleurbeplanning in de weg staat is dat er grote delen van het schilderwerk kaal gemaakt lijken tijdens de restauratie van 1957.

Echter wanneer we de conclusies uit “kleur in Dordrecht 1800 1900” Rouw et al. (2010) mee nemen lijken de gevonden kleuren overeen te komen met een kleur beeld uit het midden van de 19^e eeuw; hetgeen correspondeert met de bouwperiode van het pand.

Wanneer we naar de anderen conclusies uit het rapport van Rouw et al. (2010) kijken lijken er ook gelijkenissen te zijn, het pand aan de Grotekerksbuurt 16 lijkt ook een monochrome afwerking te hebben gehad, net als de onderzochte panden uit de 19^e eeuw die in het onderzoek van Rouw et al. (2010) genoemd worden. Ook worden er verschillende verfbestekken uit de 19^e eeuw opgenomen in hun onderzoek die dit beeld lijken te versterken.

Dit alles in beschouwing nemend lijkt het aannemelijk dat de kleurstellingen uit de eerste 100 jaar van de bestaansgeschiedenis van het pand hebben bestaan uit monochroom schilderwerk op de houten delen in een bentheimer/lichte geel/bruine oker kleur met uitzondering van de deuren die vermoedelijk in een /mos groen geschilderd zijn geweest.

Houtwerk, kozijnen, ramen en lijstwerk: bentheimer/lichte geel/bruine oker.

Deuren, mosgroen

Deze kleurstellingen worden ook elders in de stad gezien, zowel in het verleden als heden ten dage.

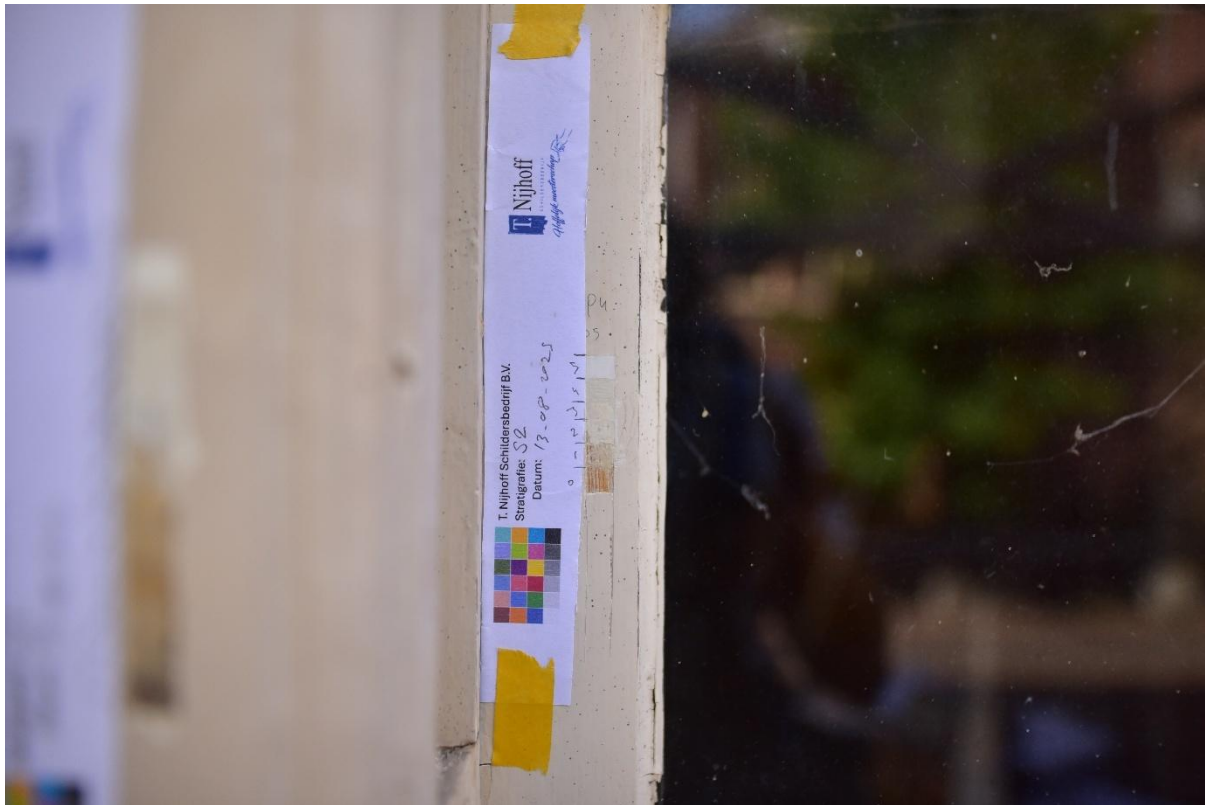
Bijlage

In deze bijlagen bevinden zich de foto's van de uitgevoerde stratigrafieën en punctie.

Stratigrafieën

Figuur 2. Stratigrafie 1 op het raamkozijn links van de voordeur

Figuur 3. Stratigrafie 2 op het raamhout links naast de voordeur

Figuur 4. Overzichtsfoto waarop de locaties van S1 en S2 zichtbaar zijn

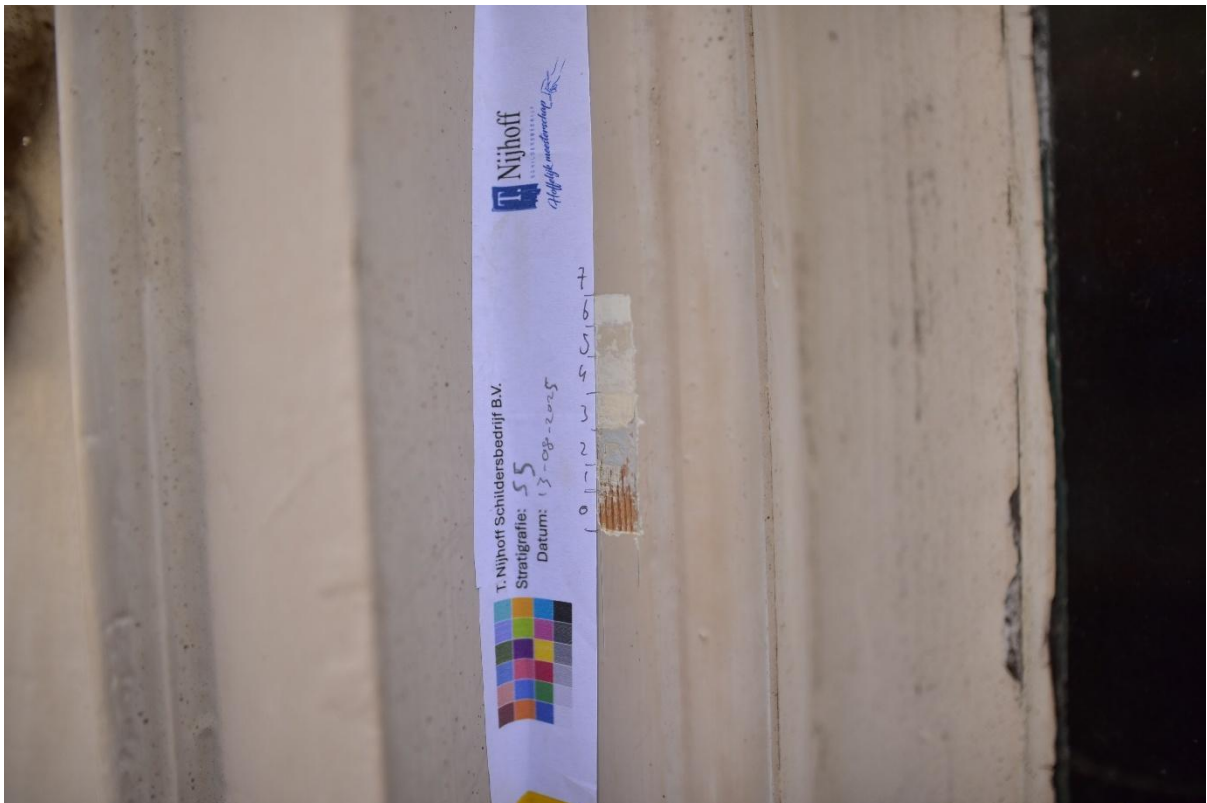
Figuur 5. Stratigrafie 3 hoog op de voordeur

Figuur 6. Stratigrafie 4 op het snijwerk van de console in het lijstwerk rondom de deur

Figuur 7. Detailfoto stratigrafie 4 in het snijwerk

Figuur 8. Stratigrafie 5 op het kozijn hoog boven de deur

Puncties

Figuur 9. Punctie 1 verkenning S1

Figuur 10. Punctie 2 en 3 ter verkenning van S1

Figuur 11. Puncties 4 en 5 ter verkenning van S2

Figuur 12. Punctie 6 verkennende punctie S3

Figuur 13. Punctie 7 ter verkenning van S3

Figuur 14. Puncties 9, 10 en 11 vergelijkende puncties op lijstwerk en console

Figuur 15. Puncties 10 en 11 vergelijkende puncties lijstwerk

Figuur 16. Vergelijkende punctie op stopverf rand op oud glas

Figuur 17. Punctie 13 vergelijkende punctie snijwerk console

Figuur 18. Punctie 14 verkennende punctie voor S5

Figuur 19. Punctie 15 verkennende punctie S5

Figuur 20. Punctie 16 vergelijkende punctie op loodwerk boven deur

Figuur 21. Vergelijkende puncties op loodwerk en lijstwerk boven deur

Figuur 22. Punctie 19 vergelijkende punctie op snijwerk deur, lichtere groene kleur aangetroffen